

MEMO 2017/2

Zpráva o mezinárodním workshopu Yugoslavism versus Czechoslovakism: the history of conflicting ideologies in Central and South-eastern Europe pořádané Katedrou historie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích 3. 10. 2017

Gabriela Fatková

Moderní historie států západního Balkánu není tématem, které by bylo nějak významně profilační pro českou a slovenskou historiografii. Přesto se v českém i slovenském prostředí najde hned několik výrazných badatelských osobností, které provádějí aktuální výzkum minimálně srovnatelný se západním recentním bádáním zaměřeným na region bývalé Jugoslávie. Ačkoliv mají badatelé ze slovanského jazykového okruhu jasnou jazykovou devízu a často jsou jejich interpretace i přesnější a inovativnější, nezaujímají jejich práce významné místo v mezinárodní diskuzi daného tématu. Toto zvláštní vyčlenění ne-anglofonního diskurzu v rámci balkanistiky nebo balkanisticky zaměřené historiografie inspirovalo historiky z Košické univerzity Pavla Jozefa Šafárika k zorganizování diskuzního workshopu, který pomáhá nastavit platformu vzájemné směny v rámci alespoň úzce sevřeného středoevropského okruhu badatelů.

Program byl zahájen příspěvkem docenta Václava Štěpánka z brněnské Masarykovy univerzity, v němž byla shrnuta veškerá recentní balkanistická publikační praxe v České republice. Prezentující poukázal na disproporcii ve výběru studovaných regionů, s tím že jednoznačně převažují studie věnující se zemím tzv. Západního Balkánu. Současně ale vyzdvihl poctivou empirickou základnu a analytickou práci lokálních studií, oproti západním studiím, které jsou sice čteně citovány, ale často jsou provedeny zkratkovitě a s použitím výhradně sekundární literatury.

Po úvodním shrnutí současného diskurzu balkanistických studií bylo široce diskutováno zejména téma, jakým způsobem se formovaly ideologie jugoslavismu a čechoslovakismu, a to nejviditelněji ve vzdělávacím procesu. Formování nástupnických států po rozpadu Rakousko-Uherska s sebou v případě Československa

i Království Srbů, Chorvatů a Slovinců neslo požadavek patřičné ideologické opory vznikající státnosti. Jednotlivé narativy příslušných etnických společenství ale podléhaly průběžným proměnám. Oba narativy (čechoslovákismus i jugoslavismus) integroval národy s nestejnou historickou zkušeností. V tomto případě je tedy výuka dějepisu (narativ národních dějin) a literatury (narativ národní slovesnosti) tématem, které se ukazuje jako velmi živé a aktuální. Doktor Miroslav Kouba z Katedry literární kultury a slavistiky Univerzity Pardubice podrobně sledoval strategie a vývoj vytváření československých i srbochorvatských příruček dějin literatury. Obraz dosavadních hranic národních literatur ustupoval dle kulturně-historického kontextu ideji společné integrované literární tvorby a naopak.

Doktorka Eva Škorvanková z Univerzity Komenského v Bratislavě se detailně věnovala obsahové analýze formování jugoslávské identity a jugoslávského prostoru ve výuce dějepisu v meziválečném období. Pracovala s širokým souborem edukačních materiálů, školských zpráv a učebnic, které dodnes nebyly na studovaném území systematizovány a archivně zpracovány. Zajímavý protipól tomuto příspěvku pak tvořil srovnávací výzkum magistra Olivera Zajace, doktoranda na Historickém ústavu Slovenské akademie věd, který sledoval proměny interpretace novověkých dějin ve slovenských učebnicích v průběhu celého 20. století. Teprve v tomto světle se ukázala unikátnost učebnic z meziválečného období.

Doktor Ondrej Ficeri ze Slovenské akademie věd představil zajímavou případovou studii města Košic a transformaci ideologie čechoslovákismu v kontextu tohoto města, které se vyznačovalo už i v předválečném období výrazně malým podílem slovenského (natožpak českého) obyvatelstva. Doktor Milan Balaban z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně pak v rámci klasického diskurzu hospodářských dějin sledoval, do jaké míry ideologie všeslovanské jednoty ovlivňovala ekonomické vztahy Československa a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců v meziválečném období.

Diskutované studie budou v blízké době publikovány dle tematického zaměření v odborných časopisech - slovenském *Mesto a dejiny* a nebo českém - *Porta Balkanica*. Badatelé, kteří si za své téma zvolili právě země východní Evropy jsou často na svých historiografických pracovištích jakými si osamělými běžci. Příležitost k prodiskutování specifických témat s podobně zaměřenými kolegy je vždy vítaným

MEMO 2017/2

posunem v badatelské práci. Nezbyvá než poděkovat organizátorům za citlivě zvolenou formu účastnický spíše menšího workshopu, který navodil atmosféru diskuzních pracovních skupin, které považuji za nejefektivnější formu zpětné vazby vlastního výzkumu. Doufáme, že v následujícím roce naváží podobně zajímavě zaměřeným workshopem a sejdeme se opět v krásných prostorách Katedry historie, dřívější městské porodnice, kde přišli na svět i někteří z řad dnes zde působících historiků.